

TRANSPARENCY INFO

Protecția
avertizorilor de
integritate în
mediul privat

În acest număr :

EDITORIAL

Protecția persoanelor care semnalează corupția

p. 2

PRINCIPII GENERALE

Principiile generale Transparency International
pentru protecția avertizorilor de integritate

p. 3

LEGISLAȚIE INTERNAȚIONALĂ

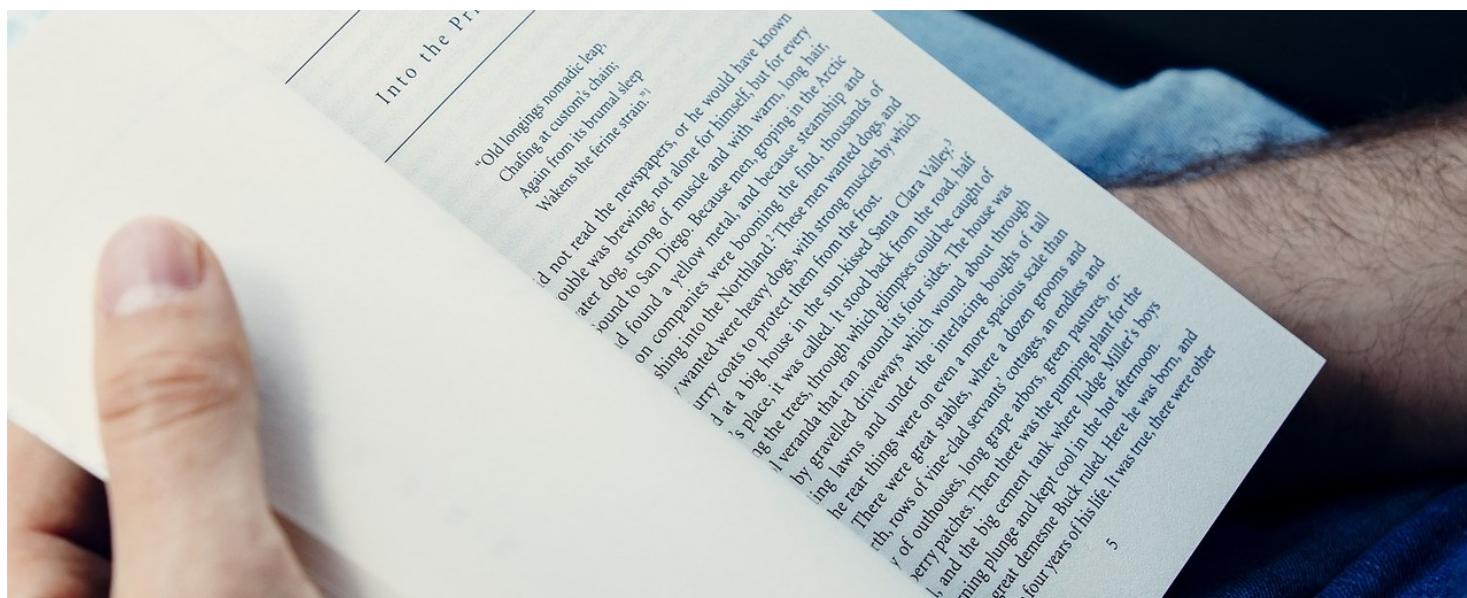
Legislație internațională și recomandări pentru
protecția avertizorilor de integritate

p. 5

EVENIMENTE

Ateliere de lucru - avertizarea de integritate

p. 8

Protecția persoanelor care semnalează corupția în mediul privat

Majoritatea eforturilor de combatere a corupției vizează în primul rând structurile de stat, totuși mediul de afaceri este departe de a fi ferit de practici lipsite de transparență, abuzuri de putere și activități ilicite. Corupția în mediul privat afectează atât comunitățile în care companiile își desfășoară activitatea cât și stabilitatea și profitabilitatea afacerilor.

Scandalul Johnson & Johnson este doar unul din multele cazuri care ilustrează amploarea pierderilor care pot fi cauzate de neregulile din interiorul unei companii. În urma anchetei derulată de autoritățile americane, compania Johnson & Johnson a trebuit să plătească daune de 2 miliarde de euro pentru probleme de conformitate în promovarea produselor farmaceutice. Pierderile cauzate de lovitura reputațională, pierderea clienților, partenerilor și investitorilor nu au fost cuantificate până la ora actuală.

Pentru a evita costurile corupției, companiile au nevoie de programe robuste de etică și conformitate, care închid lacunele, scad costurile și asigură stabilitate pe termen mediu și lung. Alături de celelalte instrumente pentru reducerea riscurilor de corupție în companii – ca de exemplu programe de conformitate, codul de etică și conduită profesională, managementul riscurilor, auditul intern și extern – programele pentru gestionarea avertizărilor de integritate (sesizările referitoare la neregulile din cadrul companiei) au rolul de a semnaliza problemele din cadrul companiei, înainte ca acestea să capete amploare. Astfel, sunt prevenite loviturile de imagine și scandalurile care afectează credibilitatea companiei în fața partenerilor, investitorilor și clienților sau care atrag sancțiuni.

Avertizarea de integritate, cunoscută în limbajul internațional ca „whistleblowing” definește dezvăluirea de informații despre nereguli, activități corupte, ilegale, frauduloase sau periculoase comise în organizații ale sectorului public sau privat. Acestea includ și nereguli potențiale sau percepute.

Rolul avertizărilor de integritate în prevenirea riscurilor în mediul de afaceri este susținut de rezultatele unui studiu realizat de KPMG pe această temă.¹ Acesta arată că 25% din cazurile de fraudă descoperite în companii au ieșit la iveală prin sistemul de avertizări de integritate care funcționa în cadrul companiei.

În acest număr al publicației Transparency Info prezentăm o serie de criterii și repere de urmat în implementarea mecanismelor de avertizare de integritate în cadrul companiilor, având ca bază principiile generale pentru protecția avertizorilor de integritate, prevederile dreptului internațional și recomandările organismelor internaționale.

Principiile generale Transparency International pentru protecția avertizorilor de integritate ²

Pentru a proteja persoanele care raportează corupția și pentru a încuraja avertizările de integritate, angajații din sectorul public și cel privat trebuie să aibă acces la canale sigure de raportare a neregulilor și să fie protejați în mod efectiv împotriva oricărei forme de repercusiune. De asemenea, mecanismele de raportare a corupției trebuie să își găsească o continuitate în măsuri elaborate pe baza cazurilor semnalate, pentru a remedia problemele structurale la nivel legislativ și la nivel de guvernare corporativă.

Aria de aplicare

Faptele care pot face obiectul unei avertizări de integritate includ, fără a fi limitate, următoarele categorii: acțiuni care încalcă legea, fapte contravenționale și fapte penale, fapte de corupție, abuzuri de putere, conflicte de interese, situații care pun în pericol mediul, sănătatea sau siguranța publică, abateri disciplinare, lipsă de diligență, încălcări ale codului etic și de conduită profesională, politici și proceduri sau alte reglementări interne precum și încercări de a ascunde astfel de fapte. Este necesară o definiție cuprinzătoare a avertizorilor de integritate, astfel încât termenul să cuprindă orice persoană din sectorul public și privat care semnalează situații precum cele enumerate anterior.

Protecția avertizorilor

Toți avertizorii de integritate trebuie protejați dacă sesizarea este făcută în baza faptului că, în mod rezonabil, consideră că informațiile dezvăluite sunt adevărate. Astfel, protecția în fața represaliilor trebuie să se aplice inclusiv celor care, cu bună credință, dintr-o greșeală onestă, semnalează informații inexacte. Persoanele care au dezvăluit în mod intenționat informații care se dovedesc a fi false, nu beneficiază de protecția aplicabilă avertizorilor de integritate. Se pornește însă de la prezumția de bună-credință, astfel încât partea acuzată este cea care trebuie să demonstreze că dezvăluirea a fost în mod intenționat eronată.

Avertizorii de integritate trebuie să fie protejați în fața oricăror represalii, tratament discriminatoriu sau care îi dezavantajează la locul de muncă, legat de / ca urmare a unei avertizări de integritate. Prin represalii se înțeleg toate tipurile de sancțiuni și acțiuni disciplinare la locul de muncă, inclusiv concedierea, transferul, reducerea sarcinilor sau orelor de lucru, refuzarea promovării sau a accesului la instruire și formare, retragerea beneficiilor și a statutului și alte măsuri cu efect similar, precum și amenințarea cu astfel de urmări.

Avertizarea de integritate presupune confidențialitate și păstrarea anonimatului, iar identitatea avertizorului de integritate nu are voie să fie divulgată fără acordul său. Angajații și lucrătorii au dreptul de a refuza să participe în activități care încalcă legea și trebuie să fie protejați de represalii dacă decid să facă acest lucru.

Reglementarea și aplicarea

Reglementările privind avertizările de integritate trebuie cuprinse într-o lege dedicată acestui subiect. La nivel de companie, prevederile care reglementează această arie trebuie cuprinse în politica și procedura privind avertizările de integritate, pentru a garanta claritate și ușurință în accesarea și cunoașterea acestor reglementări. De asemenea, instruirea și informarea persoanelor care lucrează în instituție sau companie, despre modalitățile de a semnală neregulile, sunt esențiale pentru aplicarea corectă și efectivă a reglementărilor în materia avertizării de integritate.

Nu în ultimul rând, politicile și procedurile în cauză trebuie revizuite periodic, cu scopul de a îndrepta eventualele vulnerabilități identificate. În cazul în care reglementările privind avertizările de integritate intră în conflict cu clauzele de confidențialitate stabilite de angajator sau prin acorduri cu părțile interesate, drepturile avertizorilor de integritate prevalează.

Proceduri de raportare

Reglementările și procedurile referitoare la modul în care poate fi făcută o avertizare de integritate trebuie să aibă o bună vizibilitate și să fie ușor de înțeles, astfel încât orice persoană care vrea să semnaleze o neregulă să știe cum poate face acest lucru și ce drepturi are odată ce se angajează într-un astfel de proces. Raportarea poate fi făcută la locul de muncă, către autoritățile competente sau către alte părți din afara organizației, cum ar fi organizații ale societății civile, presa, asociații legale, asociații profesionale sau sindicate.

Instrumente pentru raportare și îndrumare: Este necesar ca angajații să aibă la dispoziție diverse modalități de semnalare a neregulilor la locul de muncă, inclusiv linie telefonică pentru avertizorii de integritate (hotline), portal online, linie pentru consiliere în materie, un responsabil cu etica și conformitatea căruiui să i se poată adresa, precum și un ombudsman (în cadrul sau din afara companiei). Toate aceste mecanisme trebuie să garanteze siguranța și confidențialitatea sesizărilor și a celor care le depun.

Legislație internațională și recomandări privind protecția avertizorilor de integritate

Regăsim în convențiile internaționale prevederi care instituie protecția avertizorilor de integritate, cu scopul de a consolida lupta împotriva corupției, pe palierele de prevenție, combatere și sancționare, în sectorul de stat și în cel privat. Alături de convențiile care stabilesc obligativitatea statelor de a proteja avertizorii de integritate, aducem în discuție și o serie de recomandări formulate de organisme internaționale referitor la instrumentele pentru încurajarea și gestionarea avertizărilor de integritate ca parte integrată a eforturilor de reducere a riscurilor de corupție.

Convenția ONU Împotriva Corupției (UNCAC)

Convenția Națiunilor Unite Împotriva Corupției (UNCAC)³ are drept obiective promovarea integrității, consolidarea măsurilor pentru prevenirea și combaterea corupției și intensificarea cooperării internaționale. Convenția a fost semnată de România și ratificată prin Legea numărul 365/2004.

Textul convenției abordează problema corupției atât în sectorul public cât și în cel privat. Observăm că este acordată o importanță sporită mijloacelor de prevenire corupției în mediul privat. Printre măsurile prevăzute regăsim o serie de instrumente care pot fi adoptate și la nivel de companie, ca parte a programelor anticorupție și a reglementărilor interne.

Având în vedere că UNCAC abordează fenomenul corupției în sfera publică și în cea privată, prevederile convenției, inclusiv cele referitoare la avertizările de integritate, se aplică în egală măsură sectorului de stat și celui privat. Art. 33 – „Fiecare stat trebuie să încorporeze în sistemul legislativ național măsurile necesare pentru a garanta protecția împotriva tratamentului injust a oricărei persoane care raportează cu bună credință și bazat pe temeuri rezonabile autorităților competente, orice fapte privind infracțiuni stabilite în acord cu prezenta Convenție [infracțiuni de corupție].”

Cu toate că măsurile pentru protecția persoanelor care raportează fapte de corupție la locul de muncă includ, conform înțelesului Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva Corupției, atât sfera privată cât și cea publică, rapoartele întocmite în cadrul mecanismului de revizuire UNCAC punctează faptul că, în cele mai multe cazuri, legile pentru protecția avertizorilor de integritate nu se aplică sectorului privat și accentuează importanța implementării unor astfel de măsuri.

Consiliul Europei: Convenția Civilă privind Corupția

Convenția Civilă Privind Corupția ⁴ a fost adoptată în 1999 de Consiliul Europei și ratificată de România prin Legea numărul 147/2002. Scopul este de a întări cooperarea între statele membre în lupta împotriva corupției și a efectelor negative pe care aceasta le are asupra oamenilor, companiilor, statelor și instituțiilor internaționale.

În acest context, Convenția vizează în primul rând crearea mecanismelor de drept civil care să faciliteze despăgubirea persoanelor care au suferit daune din cauza faptelor de corupție. Convenția stipulează obligația statelor semnatare de a include în dreptul intern „o protecție adecvată împotriva oricărei sancțiuni nejustificate față de salariații care, de bună-credință și pe bază de suspiciuni legitime, denunță faptele de corupție persoanelor sau autorităților responsabile.” (art. 9).⁵

Consiliul Europei: Convenția Penală privind Corupția

Convenția Penală privind Corupția ⁶, adoptată de Consiliul Europei în 1999 și ratificată de România prin Legea numărul 27/2002, vizează „incriminarea coordonată a infracțiunilor de corupție, o cooperare consolidată în cercetarea unor asemenea infracțiuni și un mecanism eficace de urmărire a aplicării, deschis în mod egal statelor membre și statelor nemembre”. Întrucât descoperirea și investigarea faptelor de corupție se bazează în mare parte pe dezvăluirile făcute de persoanele care aleg să raporteze infracțiunile, Convenția prevede măsuri pentru a le garanta siguranța.

Art. 22 – “Protecția colaboratorilor justiției și a martorilor: Fiecare stat semnatar adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a asigura o protecție efectivă și corespunzătoare: (a) persoanelor care furnizează informații referitoare la infracțiunile stabilite în baza art. 2-14 sau colaborează în alt mod cu autoritățile însărcinate cu investigații sau urmăriri; (b) martorilor care fac o depoziție privind astfel de infracțiuni.”

Liniile directoare OECD pentru întreprinderile multinaționale, ediția 2011

Liniile directoare OECD pentru întreprinderile multinaționale ⁷ vin în completarea Declarației OECD privind investițiile internaționale și întreprinderile multinaționale, la care au aderat țările membre OECD și alte țări care nu sunt membre, printre care și România.

Liniile directoare reprezintă un set de recomandări formulate de guvernele care au aderat la Declarație, pentru companiile multinaționale care provin din sau operează în aceste țări. Scopul este de a îmbunătăți mediul de investiții, de a consolida încrederea între corporații și societățile în care operează și de a susține contribuția întreprinderilor la progresul economic, social și de mediu.

Respectarea întru totul a legilor naționale și internaționale și prevenirea neregulilor au un rol esențial în acest context. Documentul subliniază de asemenea importanța protejării celor care semnalează nereguli la locul de muncă.

Recomandările OECD din 2009 pentru combaterea mituirii funcționarilor publici străini în tranzacții comerciale internaționale

Pentru a reduce riscurile de corupției în interacțiunea dintre mediul privat și sectorul public, în relațiile comerciale internaționale, OECD a adoptat în 1997 Convenția pentru combaterea mituirii funcționarilor publici străini⁸ în tranzacțiile comerciale internaționale. În ceea ce privește avertizările de integritate în mediul privat, Recomandările OECD din 2009⁹ cu rol de completare și extindere a convenției prevăd măsuri pentru crearea mecanismelor de raportare și de protecție a persoanelor care semnalează corupția la locul de muncă. Astfel, în Secțiunea IX privind raportarea mitei, Consiliul OECD recomandă protejarea avertizorilor de integritate în mediul public și privat și crearea unor canale accesibile și sigure pentru semnalarea neregulilor.

Linii directoare privind avertizarea de integritate în sectorul privat, elaborate de Camera Internațională de Comerț

Camera Internațională de Comerț a elaborat în 2008 un set de linii directoare pentru programele de avertizare de integritate în cadrul companiilor.¹⁰ Documentul recomandă companiilor să implementeze, în acord cu dimensiunea și resursele de care dispun, un sistem de gestionare a avertizărilor de integritate. Acest mecanism trebuie conceput ca parte integrată a programului de etică și conformitate, se adresează atât angajaților cât și altor părți interesate și îndeplinește două funcții centrale: asigură consiliere în materie de etică și conduită, respectiv gestionează avertizările de integritate cu scopul de a identifica din timp riscurile de corupție și alte încălcări ale legii. Printre recomandări regăsim și externalizarea preluării avertizărilor de integritate către un operator extern „independent, cu o reputație excelentă, care garantează profesionalism și confidențialitate în asigurarea acestor servicii”.

Atelier de lucru avertizarea de integritate

Transparency International România organizează ateliere de lucru despre beneficiile avertizărilor de integritate și soluții practice pentru crearea și operaționalizarea sistemelor pentru gestionarea avertizărilor.

Atelierele de lucru explorează posibilitatea construirii unui culturi organizaționale pro-active bazate pe etică și conformitate, în care angajați și angajatori deopotrivă contribuie la identificarea riscurilor care pot afecta compania / instituția și propun soluții pentru remedierea riscurilor.

Participarea la atelierele de lucru este gratuită, este necesar doar să vă înscrieți.

Pentru înscriere vă rugăm să transmiteți un mesaj în care să precizați: numele, instituția / compania și data la care doriți să participați, la adresa training@transparency.org.ro

Fiecare atelier va avea un număr maxim de 25 de participanți, iar înscrierea se poate face până în a treia zi premergătoare atelierului, în limita locurilor disponibile.

Mai multe informații:

<http://businessintegrity.ro/atelier-de-lucru-avertizarea-de-integritate>

REFERINȚE

- 1 KPMG, „Profile of a fraudster” Survey, 2007. Citat în Camera Internațională de Comerț, „ICC Guidelines on Whistleblowing”, 2008.
- 2 Secțiune preluată și adaptată punctual din: Transparency International, „Whistleblower Protection and the UN Convention Against Corruption”, 2013; și Transparency International, „Whistleblower Principles”, 2013. http://www.transparency.org/whatwedo/publication/whistleblower_protection_and_the_un_convention_against_corruption și http://www.transparency.org.ro/politici_si_studii/studii/avertizarea_de_integritate_europa/WhistleblowerPrinciples.pdf
- 3 ONU, Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate, Convenția ONU Împotriva Corupției, 2000. https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf
- 4 Consiliul Europei, Convenția civilă privind corupția, Strasbourg 4.11.1999. <http://www.pna.ro/legislatie.xhtml?id=4§iune=1>
- 5 Transparency International, „Protecția avertizorilor de integritate și Convenția ONU împotriva corupției”, 2013. http://www.transparency.org/whatwedo/publication/whistleblower_protection_and_the_un_convention_against_corruption
- 6 Consiliul Europei, Convenția penală privind corupția, 27.01.1999. http://www.parlament.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=31708
- 7 OECD, Linii directoare OECD pentru întreprinderile multinaționale, ediția 2011. http://dpiis.gov.ro/new_dpiis/wp-content/uploads/2014/06/OECD-Guidelines-2011-_-romana.pdf
- 8 OECD, Convenția pentru combaterea mituirii funcționarilor publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale, 1997. http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf
- 9 OECD, Recomandările Consiliului privind consolidarea eforturilor privind combaterea mituirii funcționarilor publici străini în tranzacții internaționale comerciale (cu amendamentele adoptate de consiliu în 18.2.2010), 2009. <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/44176910.pdf>
- 10 Camera Internațională de Comerț, „Liniile directoare ale CIC privind avertizare de integritate”, 2008. http://www.iccindiaonline.org/policy_state/Whistle.pdf

TRANSPARENCY INFO Nr 2, 2016

Autori : Wendla Beyer

Contribuții : Georgeta Filip

Redactare & Design : Wendla Beyer

Fotografii pixbay.com

Transparency International România
Nicolae Bălcescu 21, 010044 București România
telefon +4 031 6606 000 / fax +4 031 6606 006
office@transparency.org.ro / www.transparency.org.ro